

Κομποσχοίνι στὸ Κελλί, ἀντὶ Ἀκολουθιῶν στὴν Ἐκκλησία; τοῦ Παναγιώτου Δ. Παπαδημητρίου

«Ἀπατᾶς σαυτόν ἄνθρωπε· εὐξασθαι μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας δυνατόν,
οὕτω δὲ εὐξασθαι ὡς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀδύνατον»

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, PG 48,725.

«Ἦλθε ἡ ὥρα τοῦ ἐσπερινοῦ. Νὰ τὸν κάνουμε μὲ κομποσχοίνι.
Πήγαινε σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο καὶ προσευχήσου μὲ τὴν 'εὐχή',
ἕως ὅτου σὲ φωνάξω γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὴν συνομιλία»
(Μιὰ βραδυὰ στὴν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὁρους, σ. 105)

«κάνεις ἐσπερινόν μὲ τὸ κομποσχοίνι καί, ἀφοῦ τελειώσης,
πίνεις ἓνα καφέ ὡς βοήθημα τῆς ἀγρυπνίας καὶ οὕτως
ἀρχίζεις τὸ ἀπόδειπνον ἡσύχως, ἐν σκοτία,
χωρὶς φωνήν, λέγων καὶ τοὺς χαιρετισμοὺς
τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου» (α' κεφάλαιον «Δεκαφώνου Σάλπιγγος»)

«Εἴ τις διδάσκει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ
εὐκαταφρόνητον εἶναι,
καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις,
ἀνάθεμα ἔστω»

Κανὼν Ε' τῆς ἐν Γάγγρα Τοπικῆς Συνόδου

«Ὅταν δὲ τελειώσης ἀκολουθίαν καὶ ὄρες ὁμοῦ καὶ παράκλησιν
μὲ τὸ κομποσχοίνιον, τότε καθίζεις καὶ ξεκουράζεσαι
καὶ κοιμάσαι λίγον, ἕως νὰ ξημερώσῃ»
(α' κεφάλαιον «Δεκαφώνου Σάλπιγγος»)

«Εἴ τις αἰτιῶτο, ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχημένος
καὶ βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν Μαρτύρων,
ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας λειτουργίας,
καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω»

Κανὼν Κ' τῆς ἐν Γάγγρα Τοπικῆς Συνόδου

«Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἡσυχαστὲς περισσότερο ἐξασκοῦνται
σ' αὐτὸ τὸ εἶδος, ποὺ οἱ Πατέρες μᾶς δίδαξαν καὶ
κάνουν τὸν ὄρθρο καὶ τὸν ἐσπερινὸ μὲ τὸ κομποσχοίνι,
λέγοντας δηλ. τὴν 'εὐχή'» (Μιὰ βραδυὰ στὴν ἔρημο τοῦ Ἁγίου Ὁρους, σ. 50)

«Τεκνία μου ὑποχωρήσατε μικρόν· ἔχω γὰρ δύο παιδιά ἐνταῦθα,
πρὸς ἐσπέραν ἐρχόμενα· μήπως ξενισθέντα ἐν ὑμῖν ἀδικήσωσιν ὑμᾶς.
Καὶ ἰδοῦ δύο λέοντες, ἐλθόντες ἐκ τῆς ἐρήμου δρομαῖοι, ἔπεσον
εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ὠρούμενοι· ἐκεῖνοι δὲ πάλιν ἀπὸ τοῦ φόβου
ἔπεσον χαμαί. Ὁ δὲ γέρον, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας τοῖς θηρίοις, λέγει
πρὸς αὐτά· Τεκνία μου, ἐκ τῆς γῆς τῶν ἀνθρώπων ἐληλύθασι
τινες πρὸς με, ἀλλὰ μηδὲν αὐτοὺς βλάβητε.

Καὶ εὐθὺς στραφεὶς πρὸς τοὺς Μοναχοὺς, λέγει
Δεῦτε ποιήσωμεν, ἀδελφοί, ἐσπερινὸν ὕμνον»
Μηναῖον Ὀκτωβρίου, κγ'. τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τοῦ Ρωμαίου
Στίχοι: Ἐρημον ἠγάπησας οἰκεῖν παμμάκαρ,
Θεῷ ὁμιλεῖν καταμόνας τῷ μόνῳ.

Με πόνο καρδιάς βλέπω στις μέρες μας, την δημοσίευση βιβλίων τὰ ὁποῖα καταρρίπτουν ἀντικανονικῶς πᾶσα ἔννοια ἐκκλησιαστικῆς Τάξεως, καὶ τὸ χειρότερο εἶναι ὅτι αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν μοναχικὴ πολιτεία (εὐτυχῶς, ἀπὸ μικρὴ μερίδα αὐτῆς), τῆς ὁποίας τὸ Τυπικὸν (Ἐκκλησιαστικὴς Ἀκολουθίες) ἀγάπησε τόσο πολὺ ὁ εὐσεβὴς λαὸς ὥστε ἀπὸ τὴν εἰκονομαχία καὶ μετὰ τὸ ἀσπᾶστηκε ἀπορρίπτοντας σταδιακὰ τὸ Τυπικὸν τῶν «ἁσματικῶν ἀκολουθιῶν»¹. Τὸ Τυπικὸν ποὺ ἐν πολλοῖς ἀκολουθοῦμε στις Ἐκκλησίες (ἀλλὰ καὶ στις Ἱερὲς Μονές) ἐδῶ καὶ περίπου δώδεκα αἰῶνες, εἶναι τὸ Τυπικὸν τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα, τὸ ὁποῖο ἐν πολλοῖς ἀναθεώρησε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ποὺ μόνασε ἐκεῖ, καὶ ἐπίσης δέχθηκε εὐεργετικὲς ἐπιδράσεις στὴν Μονὴ Στουδίου στὴν Κωνσταντινούπολη².

Ἀκόμη περισσότερο στενοχωριόμαστε ὅταν πηγαίνουμε σὲ ἱερὲς μονές (κοινόβια, μετὰ πλήθους κοσμικῶν προσκυνητῶν) καὶ βλέπουμε τοὺς μοναχοὺς νὰ καταλιμπάνουν Ἀκολουθίες ἐπειδὴ τὶς «κάνουν» μὲ τὸ κομποσχοῖνι στὰ κελλία τους. Καὶ βρίσκουν καὶ διαβολικὲς δικαιολογίες νὰ μᾶς δικαιολογηθοῦν...

Τεμπελιάζουν οἱ σημερινοὶ Μοναχοί (μᾶς εἶπε ἅγιος Γέροντας), καὶ βρῆκαν εὐκολότερο νὰ καταλιμπάνουν τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες καὶ νὰ κάνουν κομποσχοῖνι, παρὰ νὰ κάνουν τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες, καὶ κατόπιν νὰ κάνουν κομποσχοῖνι ὅση ὥρα θέλουν. Ὁ μακαριστὸς Γέροντάς μου, μέγας Γέρον, οὐδέποτε ἄφηνε τὶς ἀκολουθίες πρωΐ καὶ βράδυ μετὰ καθημερινῆς μάλιστα Θείας Λειτουργίας.

«Δὲν κάνει νὰ καταφρονοῦμε τὶς καθιερωμένες ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες»³.

Ὅσοι γοητεύονται ἀπὸ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ, συνήθως παραμελοῦν τὴν καθιερωμένη ἐκκλησιαστικὴ προχευχή, πρωϊνὴ καὶ βραδυνή· καὶ μερικὲς φορές, καὶ τὴν Θεία Λειτουργία.

Τὸ καινούργιο στὰ βιώματα τῆς προσευχῆς καὶ ἡ δύναμή τους, εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἄνεση, ἡ εὐχέρεια, κάτι νὰ λένε γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, κάθε ὥρα καὶ κάθε στιγμή. Ὅμως αὐτὰ τοὺς ὀδηγοῦν σὲ ἓνα ἐπικίνδυνο δῖλημμα:

- νὰ θέλουν νὰ ὑποκαταστήσουν κάθε ἄλλο εἶδος προσευχῆς μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ·
- ἢ νὰ κάνουν τὴν σκέψη: Ἔχει καμμιά σημασία, μὲ τὶ λόγια κάνω ἐγὼ τὴν προσευχή μου; Ἄν ἐγὼ μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ φθάνω σὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ ἄνοδο, γιὰτὶ ἐγὼ νὰ πηγαίνω στὴν Ἐκκλησία, ἢ νὰ κάθωμαι στὸ σπῆτι νὰ διαβάξω τὶς ἐνδιάτακτες ἀκολουθίες, ἀφοῦ αὐτὲς ποτὲ δὲν φέρνουν στὴν ψυχὴ μου τέτοια ἐπίδραση⁴;

¹ βλ. Ἄρχιμ. Εἰρηναῖος Δεληδήμιος, ΣΥΜΒΟΛΗ, τ. 7, σ. 9, υποσ. 2.

² Γρ. Στάθης, Πρακτικά Α' Ψαλτικοῦ Συνεδρίου, σ. 74-75.

³ Αὐτὸ λέγεται ἐν προκειμένῳ μὲ ἀφορμὴ τοὺς κακοτομούντας (θέλουμε νὰ πιστεύουμε ἐν ἀγνοίᾳ) μοναχοὺς, ἀλλὰ ἄπτεται καὶ τῶν ἐκκοσμικευμένων ἱερέων ποὺ ἀφήσανε τὶς καθημερινὲς ἀκολουθίες (οἱ ὁποῖες δέον ὅπως τελοῦνται νωρὶς τὸ πρωΐ ὥστε νὰ προλάβει ὁ πιστὸς νὰ πάει μετὰ τὸν ἐκκλησιασμὸ στὴν δουλειά του).

⁴ Αὐτὴ ἡ φαινομενικὴ ἐντύπωση δημιουργεῖται, κατὰ τὴν γνώμη μας, λόγω τῆς ἀκηδίας.

Ἡ προσευχή τοῦ Ἰησοῦ δὲν πρέπει, ποτὲ καὶ μὲ κανένα τρόπο, νὰ ὑποκαθιστᾶ τὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες.

Ἐκεῖνος ποὺ παίρνει τὸν δρόμο νὰ «ἀντικαθιστᾶ», ἔστω καὶ σταδιακά, τὶς ἱερὲς ἀκολουθίες, φεύγει ἀπὸ τὴν κύρια πηγὴ τῆς κάθε ἀληθινῆς κατάστασης προσευχῆς, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἐμπαίζεται ἀπὸ τὸν διάβολο· ποὺ τοῦ ἐμβάλλει τὴν σκέψη ὅτι αὐτὴ ἡ ἀντικατάσταση κάθε ἄλλης προσευχῆς μὲ τὴν εὐχή τοῦ Ἰησοῦ, εἶναι μιὰ ἀντικατάσταση κάτι κατωτέρου μὲ κάτι τὸ ἀνώτερο· γιατί τότε ὁ προσευχόμενος πηγαίνει σὰν στραβὸς σὲ πνευματικὸ γκρεμό· ἀφοῦ, ἀποκομμένος στὴν προσευχή του ἀπὸ τὴν προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας, βουλιάζει σὲ ἓνα κόσμο προσωπικῶν του προσευχῶν καὶ βιωμάτων, νομίζοντας, ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητα μεγάλη γλύκα ποὺ τοῦ προκαλοῦν γιὰ κάποιο διάστημα, ὅτι πάνω-κάτω φθάνει σὲ νέες ἀποκαλύψεις ἐνῶ, τότε, πέφτει σὲ πλάνη. Καὶ τότε ἀρχίζει

- ἢ νὰ βλέπει μὲ ἔπαρση τὸν ἑαυτό του: σὰν ἐκλεκτὸ τοῦ Θεοῦ· σὲ ἄμεση σχέση μὲ τὸ Θεό· ἔξω καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία· παράλληλα πρὸς τὴν Ἐκκλησία·
- ἢ νὰ τὰ χάνει ὅλα μαζὶ καὶ νὰ πέφτει σὲ πλήρη ἀπελπισία.

Ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς στὴν Ἐκκλησία δὲν εἶναι κάτι ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἔνταση τῶν προσωπικῶν συναισθημάτων καὶ βιωμάτων· καὶ γι' αὐτὸ πρέπει καὶ νὰ τὴν βλέπουμε καὶ νὰ τὴν ἀξιολογοῦμε ἀλλιῶς.

Ἡ οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ μας στὶς ἱερὲς ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ Ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἴδρυσε, καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, ποὺ τὴν διέπει, εἶναι ἡ κύρια Πηγὴ «Ὶδατος Ζωῆς».

Καὶ σ' αὐτὴν τὴν Πηγὴ Ὶδατος Ζωῆς προσερχόμαστε, μόνο ὅταν τηροῦμε τὸν ἐκκλησιαστικὸ κανόνα προσευχῆς καὶ ὄχι ὅταν τὸν ὑποκαθιστοῦμε μὲ κάτι ἄλλο «δικό μας».

Ἡ ζωοποιὸς δύναμη τῶν ἀκολουθιῶν ἐγκτεται ὄχι στὴν δύναμη-ἐνταση τῶν βιωμάτων κάποιων προσώπων, ἀλλὰ στὸ ὅτι αὐτὲς εἶναι οἱ προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας - καὶ γι' αὐτὸ κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ συμμετέχει σ' αὐτὲς. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κόβει κανεὶς τὴν σχέση του μὲ τὴν προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀτιμωρητί, χωρὶς ζημία γιὰ τὴν πνευματικὴ του ζωὴ· σὰν τάχα νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε κακὸ μὲ τὴν ἀπομόνωσή του· δηλαδὴ μὲ τὸ νὰ περιορισθῆ σὲ μιὰ καθαρὰ δική του-προσωπική του προσευχή!...»⁵.

«Πιστεύω ὅτι στὴν ἐποχὴ μας κυριαρχεῖ μιὰ φοβερὴ ἐκκλησιολογικὴ αἵρεση. Ὶχουμε συγκεχυμένες ιδέες γιὰ τὸ τί εἶναι Ἐκκλησία. Γι' αὐτὸ, ἂν ὑπάρχει ἓνα

⁵ Πρωτοϊερέως Βαλεντίνου Σβεντσιότσι, Μυσταγωγία στὴν Σωτήρια Προσευχή, ἔκδ. Ἱερῶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως (μετάφραση: + ὁ Νικοπόλεως Μελέτιος), Πρέβεζα 2003, σ. 23-25. Θὰ ἤθελα μὲ τὴν παροῦσα εὐκαιρία νὰ εὐχαριστήσω τὸν Σεβασμιώτατο Νικοπόλεως κ. Μελέτιο ποὺ μοῦ δώρησε τὸ ἐν λόγῳ βιβλίο σὲ ἀνύποπτο χρόνο «μὲ τὴν εὐχὴ νὰ φανεῖ χρήσιμο».

δογματικό θέμα, πού πρέπει να απασχολήση σήμερα την Ἐκκλησία εἶναι αὐτή ἡ ἐκκλησιολογική αἵρεση. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουμε μιὰ ὑδαρὴ γνώμη γιὰ τὴν Ἐκκλησία»⁶.

«Τὴν ἐργασία τῆς προσευχῆς οἱ ἅγιοι πατέρες τὴν ὀνομάζουν «τέχνη».

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς στὸν κζ' λόγο του «περὶ ἡσυχίας» λέγει γιὰ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ: «Ἄν τὴν τέχνη αὐτὴ τὴν ἔχεις μάθει καλά, ἀσφαλῶς θὰ καταλάβεις, τί σοῦ λέγω».

Καὶ ὁ ἅγιος Ἡσύχιος, πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων, λέγει γιὰ τὴν προσευχὴ αὐτή: «Ἡ νήψη εἶναι μιὰ πνευματικὴ τέχνη».

Καὶ ὁ ἅγιος Νικηφόρος ὁ Νηστευτὴς λέγει γιὰ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι εἶναι «τέχνη»· μιὰ τέχνη, πού κάνει τὴν ζωὴ μας «πολιτεία οὐράνια».

Καὶ ὁ Γέροντας τῆς Μολδαβίας Παΐσιος Βελιτσκόφσκι, ἀφοῦ πρῶτα τονίζει ὅτι οἱ ἅγιοι πατέρες τὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ τὴν χαρακτηρίζουν σὰν «τέχνη πνευματικὴ», δίνει τὴν ἐξῆς ἐξήγηση:

«Ὅπως ποτὲ κανεῖς δὲν μπόρεσε νὰ μάθει τέχνη χωρὶς διδάσκαλο, ἔτσι καὶ προκειμένου γιὰ τὴν νοερὰ ἐργασία τῆς προσευχῆς δὲν θὰ καταστῆ ποτὲ δυνατὸ νὰ τὴν μάθει κανεῖς χωρὶς πεπειραμένο ὀδηγό».

Καὶ προχωρώντας μᾶς ἐπεξηγεῖ, ποία εἶναι ἡ οὐσιώδης διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν συνήθη προσευχὴ καὶ στὴν προσευχὴ τοῦ Ἰησοῦ. Λέγει:

«Ὁ κανόνας προσευχῆς, προβλέπεται ἀπὸ τὸ τυπικό. Σύμφωνα μὲ τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κάτι πού ταιριάζει στὸν Βασιλέα τῶν Οὐρανῶν. Καὶ γι' αὐτὸ καὶ οἱ κοσμικοὶ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ οἱ μοναχοὶ πρέπει νὰ τὸν ἀναπέμπουν κάθε ἡμέρα στὸν Θεό. Μὲ ἄλλα λόγια ἐπιβάλλεται κάθε ἄνθρωπος πού ἔχει βιβλία καὶ μπορεῖ νὰ διαβάξει, νὰ κάνει Ἀκολουθία· χωρὶς νὰ χρειάζεται νὰ τοῦ γίνουν γι' αὐτὸ εἰδικὲς ὑποδείξεις καὶ ἐντολές. Παράλληλα ὅμως ὀφείλει, καὶ μὲ τὸν νοῦ καὶ μὲ τὴν καρδιά του, νὰ ἀναπέμψει στὸν Θεὸ μιὰ μυστικὴ θυσία αἰνέσεως· πού, ὅπως εἴπαμε, εἶναι μιὰ τέχνη πνευματικὴ· δηλαδή κάτι, πού, χωρὶς διδασκαλία καὶ ὀδηγό, δὲν εἶναι ποτὲ δυνατὸ νὰ τὸ καταλάβωμε καὶ νὰ τὸ μάθωμε σωστά»⁷.

* * *

Τὸ δυστυχὲς τῆς ὑποθέσεως εἶναι ὅτι ἐνῶ ἡ «ἀκολουθία μετὰ κομβοσχοινίου» ἴσως νὰ θεωρεῖται «ἀνεκτὴ» γιὰ κατὰ μόνας ἐρημίτες πού ἔχουν ἔλλειψη ἔστω καὶ στοιχειώδους «προσευχηταρίου», ἐμεῖς δὲν ἐγκρίνουμε πάντως τέτοια πρακτικὴ (λόγω τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ τῶν προαναφερθέντων), ἐν τούτοις ἐφαρμόζεται

⁶ Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἱεροθέου, Ἄρνηση Χριστοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση, τ. 120, σ. 16.

⁷ Πρωτοϊερέως Βαλεντίνου Σβεντσιόσκι, Μυσταγωγία..., σ. 67-68.

ἀκόμη καὶ σὲ κοινόβια (μιλοῦμε ἀπὸ προσωπικὴ ἐμπειρία), καὶ μὲ τὴν διαφήμιση τῶν διαφόρων βιβλίων καὶ γεροντάδων, δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ...υἰοθετηθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς «φιλακόλουθους» κοσμικοὺς ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς. Ἄλλωστε στὴν Ἀμερικὴ τὸν Ἑσπερινὸ σχεδὸν τὸν ἐγκατέλειψαν, καὶ ὅπως πάει, ὁ Ὅρθρος σὲ λίγο θὰ ἔχει τὴν τύχη τοῦ Ἑσπερινοῦ (δηλαδή, σταδιακὴ προτεσταντοποιήσις).

Αὐτὰ τὰ «κρούσματα» παρουσιάστηκαν νωρὶς στὴν ἐκκλησία, ἢ ὁποῖα ἀντέδρασε μετὰ ἱερῶν Κανόνων γιὰ νὰ διορθώσῃ τὰ κακῶς κείμενα.

Γιὰ παράδειγμα, οἱ Εὐσταθιανοὶ⁸ δίδασκαν τὸν λαὸν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ καταφρονοῦν τὶς συνάξεις τῶν Χριστιανῶν ποὺ γίνονται στὴν Ἐκκλησία, λέγοντες τάχα, ὅτι εἰς κάθε τόπον μπορεῖ ὁ καθένας νὰ προσεύχεται, ὅπως μᾶς ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης⁹.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες, οἱ συνελθόντες στὴν ἐν Γάγγρα Τοπικὴ Σύνοδο, ἀναθεματίσανε τοὺς ταῦτα πράσσοντας, καὶ διετύπωσαν τὸν Ε' Κανόνα, οὕτως ὥστε νὰ συμπεριλαμβάνει καὶ ὅσους στὸ μέλλον προσπαθήσουν νὰ πράξουν παρόμοια:

Κανὼν Ε' τῆς ἐν Γάγγρα Τοπικῆς Συνόδου:

«Εἴ τις διδάσκει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι,
καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις,
ἀνάθεμα ἔστω».

Ἐπίσης στὸν Κ' Κανόνα λέγουν οἱ Ἅγιοι Πατέρες:

Κανὼν Κ' τῆς ἐν Γάγγρα Τοπικῆς Συνόδου: «Εἴ τις αἰτιῶτο, ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχωρημένος καὶ βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν Μαρτύρων, ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας λειτουργίας, καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω».

Καὶ στὸν ΚΑ' Κανόνα ἐπεξηγοῦνται ἔτι περισσότερο:

«Ταῦτα δὲ γράφομεν, οὐκ ἐκκόπτοντες τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ
κατὰ τὰς Γραφὰς ἀσκειῖσθαι βουλομένους,
ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν,
κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε,
καὶ παρὰ τὰς Γραφὰς καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας
καινισμοὺς εἰσάγοντας [...]

ὁλόκληρος δὲ ὁ Κανόνας ἔχει ὡς ἑξῆς:

⁸ Ὁ Ἄρχιμ. Βασ. Κ. Στεφανίδης, στὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία», ἀναφέρει ὡς «Εὐσταθιανούς» τοὺς Ὀρθοδόξους τῆς πόλεως τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τὸν πρεσβύτερο Παυλίνο, ποὺ ἀπεσχίσθησαν τοῦ Ἀρειανοῦ νέου «ἐπισκόπου» ὅταν καθιέρηθῃ ὁ Ἀντιοχείας Εὐστάθιος (πρὸ τοῦ 330), βλ. σ. 203. Ἀναφέρει δὲ τοὺς «Εὐσταθιανούς» ποὺ ἀφορίστηκαν καὶ ἀναθεματίστηκαν ἀπὸ τὴν ἐν Γάγγρα Σύνοδο, καὶ ὡς «οἱ περὶ τῶν Εὐστάθιων» ὁ ὁποῖος καταγόταν ἐκ Σεβαστείας, βλ. σ. 157-158.

⁹ Πηδάλιον, ἐκδ. Παπαδημητρίου, σ. 399.

Κανών ΚΑ' τῆς ἐν Γάγγρα Τοπικῆς Συνόδου: «Ταῦτα δὲ γράφομεν, οὐκ ἐκκόπτοντες τοὺς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰς Γραφὰς ἀσκεισθαι βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν, κατὰ τῶν ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε, καὶ παρὰ τὰς Γραφὰς καὶ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας. Ἡμεῖς τοιγαροῦν καὶ παρθενίαν μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, καὶ ἐγκράτειαν μετὰ σεμνότητος καὶ θεοσεβείας γινομένην ἀποδεχόμεθα, καὶ ἀναχώρησιν τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀγάμεθα, καὶ γάμου συνοικήσιν σεμνὴν τιμῶμεν, καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης καὶ εὐποιίας, οὐκ ἐξουθενοῦμεν, καὶ λιτότητα καὶ εὐτέλειαν ἀμφιασμάτων, δι' ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος, ἀπεριέργον, ἐπαινοῦμεν, τὰς δὲ ἐκλύτους καὶ τετρομένας ἐν τῇ ἐσθῆτι περιόδους ἀποστρεφόμεθα, καὶ τοὺς οἴκους τοῦ Θεοῦ τιμῶμεν, καὶ τὰς Συνόδους τὰς ἐπ' αὐτοῖς, ὡς Ἁγίας καὶ ἐπωφελεῖς ἀσπαζόμεθα, οὐ συγκλείοντες τὴν εὐσέβειαν ἐν τοῖς οἴκοις, ἀλλὰ πάντα τόπον τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ οἰκοδομηθέντα τιμῶντες, καὶ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ συνέλευσιν, ὡς ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ, προσιέμεθα, καὶ τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιίας τῶν ἀδελφῶν, τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις διὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, μακαρίζομεν, καὶ πάντα συνελόντως εἰπεῖν, τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν καὶ Ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα»¹⁰.

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι οἱ Κανόνες τῆς ἐν Γάγγρα Τοπικῆς Συνόδου ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ὀρισμένως ἀπὸ τὸν β' Κανόνα τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἀορίστως ἀπὸ τὸν να' τῆς Δ' καὶ τὸν α' τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ διὰ τῆς ἐπικυρώσεως αὐτῆς «Οἰκουμενικὴν τρόπον τινὰ ἀναλαμβάνουσι δύναμιν»¹¹.

* * *

Ἅσοι δὲν θελήσουν νὰ ὑπακούσουν στοὺς Ἁγίους Πατέρες καὶ νὰ πάψουν νὰ «ἀντικαθιστοῦν»¹² τὶς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, μὲ κομποσχοῖνι στὸ καρκελάκι τοῦ κελλιοῦ τους (ἢ τοῦ σπιτιοῦ τους), λέγοντας, ὁ Κανόνας λέει «Εἴ τις διδάσκει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις, ἀνάθεμα ἔστω», «ἐμεῖς» ὅμως δὲν διδάσκουμε ὅτι εἶναι εὐκαταφρόνητα, θὰ τοὺς μιλήσουμε ὡς ἑξῆς:

Σύμφωνα μὲ τὸ λεξικό, εὐκαταφρόνητος σημαίνει «ἄξιος καταφρονήσεως». Ἐσεῖς λοιπόν - οἱ καινοτομοῦντες (ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ, τὸ ὁποῖο καὶ εὐχόμαι) - λέτε «ἦλθε ἡ ὥρα τοῦ ἐσπερινοῦ. Νὰ τὸν κάνουμε μὲ κομποσχοῖνι». Θεωρεῖστε ὅτι εἶμαι μπροστά σας καὶ σᾶς λέω: «νὰ μὴν τὸν κάνουμε μὲ κομποσχοῖνι, ἀλλὰ νὰ τὸν κάνουμε στὴν Ἐκκλησία, τιμώντας τοὺς ἐορταζομένους Ἁγίους». Φυσικά - λόγῳ τῆς καινοτομίας σας - θὰ μοῦ ἀπαντήσετε «ὄχι, πρέπει νὰ τὸν κάνουμε μὲ κομποσχοῖνι». Λοιπόν, γιὰ νὰ ἐπιμένετε σὲ κάτι ἔναντι κάτι ἄλλου, αὐτοῦ ποῦ σᾶς λέω (μᾶλλον οἱ Ἅγιοι Πατέρες λένε), αὐτὸ σημαίνει ὅτι περιφρονεῖτε αὐτὸ ποῦ

¹⁰ Πηδάλιον, σ. 404-405. Δὲς καὶ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου.

¹¹ Πηδάλιον, σ. 396-397.

¹² Μετὰ τὴν Ἀκολουθία ἢ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὴν κάνετε ὅσο κομποσχοῖνι θέλετε.

λέω ἢ ἰσοδύναμα ἔχετε ταπεινὴ γνώμη γιὰ αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω¹³. Αὐτὸ λοιπὸν ὀνομάζεται καταφρόνηση αὐτοῦ ποῦ σᾶς λέω.

Μὴ πλανᾶσθε. Μὲ τὴν «ἀντικατάσταση» τῶν Ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μὲ κομποσχοῖνι στὸ κελλί σας, διδάσκετε «τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις», καὶ φοβηθεῖτε τὸ ἀνάθεμα τῶν ἱερῶν Κανόνων. Πολὺ μεγαλύτερο ἔγκλημα ποιεῖτε ὅταν διαδίδετε αὐτὲς τὶς ἀντικανονικὲς μᾶλλον ἀντιεκκλησιαστικὲς πρακτικὲς μέσῳ τῶν βιβλίων, ποῦ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦταν νὰ ἀποσύρετε αὐτὲς τὶς ιδέες ἀπὸ αὐτά.

* * *

Ἐς δοῦμε ἐπίσης ἄλλες μαρτυρίες Ἀγίων, Γερόντων, καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως (πέραν τῶν προαναφερθέντων) γιὰ τὸ θέμα μας (τὶς ὁποῖες φυσικὰ δὲν τὶς ἐξαντλοῦμε):

α'. Ὁ Προφητὰναξ Δαβίδ.

«ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά Σε», Ψαλμ. ριη' 164,

«μίαν ἡτησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ἐκζητήσω·
τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου», Ψαλμ. κστ' 4.

β'. Μαρτυρία ἐρημίτη Ἁγίου - Ὁσίου Μακάριος ὁ Ρωμαῖος.

«Καὶ εὐθὺς στραφεὶς πρὸς τοὺς Μοναχοὺς, λέγει·

Δεῦτε ποιήσωμεν, ἀδελφοί, ἕσπερινὸν ὕμνον.

Στίχοι. Ἐρημον ἠγάπησας οἰκεῖν παμμάκαρ, Θεῷ ὁμιλεῖν καταμόνας τῷ μόνῳ»,
Μηναῖον Ὁκτωβρίου, κγ'.

γ'. Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

«Ἀπατᾶς σαυτὸν ἄνθρωπε· εὐξασθαι μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας δυνατὸν, οὕτω δὲ εὐξασθαι ὡς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀδύνατον, ὅπου Πατέρων πλῆθος τοσοῦτον, ὅπου βοή πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπεται. Οὐχ οὕτως εἰσακούη κατὰ σαυτὸν τὸν Δεσπότην παρακαλῶν, ὡς μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν σῶν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐστὶ τι πλέον, οἶον ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ συμφωνία, καὶ τῆς ἀγάπης ὁ σύνδεσμος, καὶ αἱ τῶν ἱερέων εὐχαί. Διὰ γὰρ τοῦτο οἱ ἱερεῖς προεστήκασιν, ἵνα αἱ τοῦ πλήθους εὐχαί

¹³ Δεῖτε καὶ Πρωτοῖερέως Βαλεντίνου Σβεντσίτσκι, ὡς προανέφερα.

ἀσθενέστεραι οὔσαι¹⁴, τῶν δυνατωτέρων τούτων ἐπιλαβόμεναι, ὁμοῦ συνανέλθωσιν αὐταῖς εἰς τὸν οὐρανόν», PG 48,725.

«Οὕτω καὶ Πέτρος τὸ δεσμοτήριον διέφυγε. Προσευχὴ γὰρ ἦν ἐκτενὴς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτοῦ γινομένη πρὸς τὸν Θεόν. Εἰ δὲ Πέτρον ὠφέλησε τῆς Ἐκκλησίας ἡ εὐχή, καὶ τὸν στῦλον ἐκείνον ἐξέβαλε τοῦ δεσμοτηρίου, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῆς δυνάμεως αὐτῆς, εἰπέ μοι, καὶ ποῖαν ἔξεις ἀπολογία;», PG 48,726.

«Οὐκ ἄνθρωποι μόνοι βοῶσι τὴν φρικωδεστάτην ἐκείνην βοήν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι προσπίπτουσι τῷ Δεσπότῃ, καὶ ἀρχάγγελοι δέονται. [...] τὸν Δεσπότην παρακαλοῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως», PG 48,726.

«Μάθε ψάλλειν, καὶ ὄψει τοῦ πράγματος τὴν ἡδονήν· οἱ ψάλλοντες γὰρ Πνεύματος πληροῦνται Ἁγίου, ὥσπερ οἱ ἄδοντες τὰς σατανικὰς ᾠδὰς πνεύματος ἀκαθάρτου», PG 62,129¹⁵.

δ'. Ἅγιος Νεῖλος, Τυπικὴ Διάταξις (σ. 86, §μθ')¹⁶.

«Ἀλλὰ προπάντων παρακαλῶ ὑμᾶς τοὺς πνευματικούς μου πατέρας καὶ ἀδελφούς, ὥστε μὴ τινα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας ἀπολιμπάνεσθαι, ἢ ἐν ταῖς νυκτεριναῖς καὶ ἡμεριναῖς δοξολογίαις, ἢ ἐν ταῖς συνήθως τελουμέναις ἀγρυπνίαις ὡς, εἴ περ τις κατὰ ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν ἀπολειφθεῖ, καὶ μὴ δι' ἀσθένειαν, ἢ καὶ συγγνώμην οἶδεν ἐφέλκεσθαι, ἴστω ὁ τοιοῦτος ὡς, εἴ γε μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παραίνεσιν ἐπιμείνη τῇ ῥαθυμίᾳ αὐτοῦ, ἔνδικον ἐντεῦθεν ἔξει τὸ ἐπιτίμιον, τὴν ξηροφαγίαν αὐτὴν καὶ τὸ ὑδροποτεῖν, καθ' ἣν ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ τοῦτο πλημμεληθεῖ, εἴ γε δηλαδὴ οἱ ἕτεροι ἀδελφοὶ ἐσθίουσιν ἔλαιον καὶ πίνουσιν οἶνον· εἰ δὲ γε οὔτοι τῷ τῆς διαίτης σκληρῷ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν πρόσκεινται, νῆστις ὁ τοιοῦτος διαμενεῖ, ἄχρις ἂν ὁ ἐσπερινὸς ὕμνος δέξηται πέρας· τῆνικαῦτα γὰρ συγχωροῦμεν φιλαγάθως τούτῳ τὸ ξηροφαγεῖν».

ε'. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Στεφανίδου).

«Μεταβολὴ ἐπῆλθε διὰ τοῦ Παχωμίου (+346), ὁ ὁποῖος ἴδρυσεν τὸ κοινοβιακὸν σύστημα. [...] Εἰς τοὺς μοναχοὺς ὁ Παχώμιος ἐπέβαλε κοινὴν προσευχὴν ἐκάστην πρωΐαν καὶ ἐσπέραν [...]», σ. 155.

«Ὁ ἐκ Ρώμης πρῶην ὑπάτος Στούδιος ἴδρυσεν ἐν Κων]πόλει (463) τὸ φέρον τὸ ὄνομα αὐτοῦ μοναστήριον τῶν Ἀκοιμήτων, τὸ ὁποῖον μετὰ ταῦτα ἀπέβη

¹⁴ Ἐὰν ἐννοήσουν τὸ χωρίον καὶ οἱ ...λειτουργικοὶ ἀναγεννηταὶ προωθούμενοι τὴν κακοτόμο εἰς ἐπίσκοπον τοῦ λαοῦ ἀνάγνωσιν τῶν μυστικῶν εὐχῶν.

¹⁵ Βενεδίκτου Ἱερομονάχου Ἁγιορείτου, Χρυσοστομικὸν Ταμεῖον, ἔκδ. Συνοδία Σπυριδωνος Ἱερομονάχου, Νέα Σκήτη - Ἅγιον Ὅρος, 2002.

¹⁶ Ἅγιου Νεῖλου, Τυπικὴ Διάταξις, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Μαχαιρᾶ - Κύπρος, 2001.

περίφημον καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ κατ' ἐποχὰς ἔζων ὑπὲρ τοὺς χιλίους μοναχοί. Τὸ ὄνομα «ἀκοίμητοι» ὠφείλετο εἰς τοῦτο, ὅτι ἐν τοῖς μοναστηρίοις τούτοις νύκτα καὶ ἡμέραν ἀκαταπαύστως ἐτελείτο θεία λατρεία, χρησιμοποιουμένων ἐκάστοτε ὀρισμένου ἀριθμοῦ μοναχῶν», σ. 163.

στ'. Ὁ Γέροντάς μου.

«αὐτὸ ποὺ κάνουν [σημ. οἱ καινοτούντες μοναχοί] εἶναι καταφρόνηση τῶν Ἁγίων».

ζ'. Μηναιῖον.

π.χ. κατ' Ὀκτωβρίου: «Σήμερον συγκαλεῖται ἡμᾶς, τοῦ Ἀθλοφόρου ἢ παγκόσμιος πανήγυρις. Δεῦτε οὖν φιλέορτοι, παιδρῶς ἐκτελέσωμεν, τὴν μνήμην αὐτοῦ».

η'. Πρωτοπρ. Στεφ. Κ. Ἀναγνωστόπουλου, Θεία Λειτουργία (2002).

«Ἄς δοῦμε ὁμῶς καὶ τὸ τέλος ἐνὸς Γέροντος, τοῦ πατρὸς Ἀρσενίου, Ἰερέως καὶ Πνευματικοῦ. [...] Σ' ἐκείνους, ποὺ δὲν ἄντεχαν τὴν σκληραγωγία τῶν μεγάλων ἀσκητικῶν ἀγώνων του, ἔλεγε περίπου τὰς ἐξῆς: Τέκνα μου ἀγαπητά, γιατί ἀνησυχεῖτε; Σὲ τί σᾶς ἐξηνάγκασα; Ἐὰν στενοχωρῆσθε ποὺ δουλεύετε πολὺ, τότε νὰ κάθεται ὁ καθένας στὸ κελλί του μὲ προσευχὴ πολλὴ καὶ ἡσυχία. Μόνο νὰ μὴν ἀφήνετε τὸν κανόνα σας καὶ τὴν ἀκολουθία στὴν Ἐκκλησία», σ. 282.

θ'. Ἅγιος Ἰωάννης ὁ τῆς Κλίμακος.

«προσευχὴ γάρ ἐστι, Θεοῦ τυραννὶς εὐσεβῆς. Τὴν ταύτης ὠφέλειαν, ἐκ τῶν συμβαινόντων δαιμονικῶν ἐμποδίων ἐν τῷ καιρῷ τῶν συνάξεων τεκμαιρόμεθα: τὸν δὲ ταύτης καρπὸν, ἐκ τῆς τοῦ ἐχθροῦ ἥττης», Λόγος ΚΗ', νθ'.

«πλὴν ἔτι κάκεινο προσθήσωμεν· ψαλμωδίας μὴ παρούσης, ἀκηδία οὐ φαίνεται καὶ κανόνος τελεσθέντος, ὀφθαλμοὶ διηνοιχθησαν», Λόγος Π', η'.

* * *

«Τὴν ταύτης ὠφέλειαν [τῆς προσευχῆς], ἐκ τῶν συμβαινόντων δαιμονικῶν ἐμποδίων ἐν τῷ καιρῷ τῶν συνάξεων τεκμαιρόμεθα», εἶπε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, καὶ ἄλλοῦ: «ψαλμωδίας μὴ παρούσης, ἀκηδία οὐ φαίνεται».

Σᾶς ἔβγαλε λοιπὸν ἡ ἀκηδία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία (ἔστω καὶ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, ἢ τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἢ τῶν Ὁρῶν), καὶ σᾶς παρέλαβε ἡ ὑπερηφάνεια (βλέποντάς σας ζαλισμένους ἀπὸ τὴν ἀκηδία) καὶ σᾶς ἔπεισε ὅτι ποιεῖτε ἔργον θεάρεστον καὶ ψυχοσωτήριον μὲ τὸ νὰ ἀπέχετε ἀπὸ τὶς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ τὶς ἀντικαθιστᾶτε μὲ κομποσχοῖνι.

**«Ἀπατᾶς σαυτόν μοναχέ· εὐξασθαι μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ κελλίου δυνατόν,
οὕτω δὲ εὐξασθαι ὡς ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀδύνατον».**

Δὲν ξέρετε λοιπόν, καὶ κάνατε κομποσχοῖνι ἀντὶ ἀκολουθιῶν στὴν Ἐκκλησία. Μετανοεῖστε τώρα ποὺ τὸ μάθατε. Νὰ τελεῖτε κατ' ἀκρίβειαν ὅλες τὶς Ἀκολουθίες τοῦ Τυπικοῦ, καὶ μετὰ κάνατε ὅσο κομποσχοῖνι θέλετε.

Τέλος καὶ τῷ Θεῷ Δόξα.

Ἰ.βστ' Αὐγούστου β'
Μνήμη τῆς Ἀνακομιδῆς τοῦ Λειψάνου
τοῦ Ἁγίου Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου